

1996/99

KURSPLAN

Kursens namn: Specialpedagogik 11-50 poäng
Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning
med inriktning mot dövhet och hörselskada

Kurskod: SPH020

1. BESLUT

Denna kursplan är fastställd av institutionsstyrelsen vid institutionen för specialpedagogik, Lärarhögskolan i Stockholm 1993-06-23.

2. FÖRKUNSKAPSKRAV

Fullgjord lärarutbildning. Enligt utbildningsplan för specialpedagogisk påbyggnadsutbildning fastställd av linjenämnden 930311, bilaga kan även arbetsterapeuter och hörselvårdsassistenter bli behöriga att antas. Yrkesverksamhet: Sammanlagt minst 3 år på minst halvtid efter genomgången grundutbildning inom yrkesområdet som grundutbildningen förberett för. För sökande som inte har lärarutbildning måste två av de tre åren avse verksamhet med anknytning till sökt inriktning.

Förkunskaper i teckenspråk motsvarande 20 poäng krävs. Delar av utbildningen ges på teckenspråk.

Grundläggande kunskaper i datoriserad ordbehandling underlättar både arbetet kring det skriftliga examensarbetet samt ökar förutsättningarna att ta del av momentet: Datorbaserade hjälp- och läromedel.

3. MÅL

3.1 Övergripande mål specifika för inriktning mot döva/hörselskadade

Det övergripande målet med utbildningen är att studenterna från en utvecklingspsykologisk, psykodynamisk och socialpsykologisk utgångspunkt utvecklar och fördjupar sina kunskaper och färdigheter mot pedagogiska insatser för barndomsdöva och barndomshörselskadade inom barnomsorg och samtliga skolformer och vuxenhabilitering eller mot pedagogiska insatser för vuxendöva och vuxenhörselskadade inom olika utbildnings- och rehabiliteringsverksamheter. Studenterna skall även utveckla sin förmåga att analysera, planera och genomföra pedagogiskt arbete genom rådgivning och handledning.

4. INNEHÅLL

Gemensam specialpedagogisk introduktionskurs (10 poäng)
Kurskod: SPE010

Valbara kurser 2x5 poäng (Se separata kursplaner)

4.1 Psykologi och pedagogik med inriktning mot döva/hörselskadade (2 poäng)

Delmål:

- * Att utveckla och fördjupa studenternas kunskaper i psykologi/pedagogik med inriktning mot döva och hörselskadade.

Innehåll:

- * Forskningsöversikt gällande aktuell forskning med inriktning mot barndomsdöva/hörselskadade och vuxendöva/hörselskadade.
- * Inlärnings- och utvecklingspsykologi med inriktning mot identitets- och språkutveckling hos döva och hörselskadade.
- * Pedagogiskt förhållningssätt: barn - ungdomar - vuxna.
- * Rehabilitering/habilitering i ett pedagogiskt och psykosocialt perspektiv.
- * Döv- och hörselundervisningens historia - utveckling i nuläget och framtidsvision.

4.2 Teknisk/medicinisk audiologi (2 poäng)

Delmål:

- * Att utveckla en grundläggande teknisk/medicinisk kunskap ur ett audiologiskt perspektiv och applicerbart i ett pedagogiskt sammanhang.

Innehåll:

- * Översikt över audiologins verksamhetsområde
- * Örats anatomi och fysiologi
- * Patofysiologi och indelning av hörselskador
- * Hörselmätningssätt
- * Audiologisk diagnostik
- * Audiologisk behandling

4.3 Socialpsykologi med inriktning mot döva/hörselskadade (1 poäng)

Delmål:

Studenterna skall:

- * Fördjupa sina kunskaper om sambandet mellan individ, grupp och samhälle. Samspelet mellan döva/hörselskadade och hörande ur olika aspekter uppmärksammas särskilt.

Innehåll:

- * Barndomsdövas och barndomshörselskadades psykosociala situation
- * Vuxendövas och vuxenhörselskadades psykosociala situation
- * Teorier om grupper, gruppprocesser, konflikter, konfliktlösning, attityder, attitydbildning, beslut, beslutsfattande
- * Familjeteori och stöd till familjer med hörselskadad/döv familjemedlem
- * Bemötande av och samverkan med föräldrar, syskon, och/eller andra närstående
- * Teamarbete. Personalgrupper och personalrelationer (t ex samarbete mellan hörande, döv och hörselskadad personal)

4.4 Pedagogisk handledning och konsultation, vägledning (5 poäng)

Delmål

Studenterna skall:

- * öka sin självkännedom och beredskap att gå in i handledande och vägledande uppgifter
- * i samarbete med övrig personal utveckla kunskaper om och förmåga att genomföra ett handledande och vägledande arbete

Innehåll:

- * Teorier om handledning och konsultation, vägledning

- * Definitioner av de olika begreppen
- * Praktiskt arbete kring samtals- och handledningsmetodik
- * Grupprocesser
- * Fältstudier

4.5 Språkteori och metodik (6 poäng)

Delmål:

Studenterna skall:

- * utöka sina kunskaper i teckenspråk och svenska för döva och hörselskadade
- * vidareutveckla sin teckenspråksfärdighet mot att tämligen obehindrat kunna kommunicera med barndomsdöva, enskilt eller i grupp

Innehåll:

- * Introduktionskurs i språkteori
- * Allmänt om tvåspråkighet
- * Vidareutveckling av studenternas kunskaper och färdigheter i teckenspråk
- * Orientering av studenternas kunskaper och färdigheter i svenska med inriktning mot kontrastiv språkundervisning
- * Jämförelse mellan teckenspråk och svenska
- * Dövas två språk: teckenspråk och svenska
- * Barndomshörselskadades tvåspråkighet
- * Vuxendövas och vuxenhörselskadades språksituation
- * Olika former av kommunikationsstöd.
- * Forskningsöversikt.

4.6 Praktik/fältstudier (9 poäng)

Delmål:

- * De olika verksamhetsformerna skall genom en målmedveten planering sammanföras till en systematiskt upplagd studiegång med möjligheter för de enskilda studenterna att få en fördjupning av redan före utbildningen vunna erfarenheter och inriktning mot kommande yrkesfunktioner.

Innehåll:

- * Praktikdelen bör fördelas så att den på ett naturligt sätt ingår i utbildningen och kopplas till genomgångna moment. Dess karaktär av reell yrkesförberedelse bör betonas både vad avser undervisning av barn, ungdomar och vuxna samt handlednings- och konsultationsuppdrag.

4.7 Forskningsmetodisk kurs (5 poäng)

Delmål

Studenterna skall:

- * ha grundläggande kunskaper i forskningsmetodik, som ligger till grund för det skriftliga examensarbetet
- * ha möjlighet att utveckla sin förmåga till självständigt och kritiskt tänkande
- * ha förmåga att analysera och skriftligt formulera erfarenheter och kunskaper

Innehåll:

- * allmän introduktion i forskningsmetodik
- * etiska frågeställningar
- * vetenskapsteori
- * insamlingsmetoder
- * bearbetningsmetoder (kvantitativ och kvalitativ metod)
- * rapportskrivning
- * opponenterfunktion

4.8 Skriftligt examensarbete (10 poäng)

Delmål: studenterna skall:

- * utveckla sin förmåga till självständigt och kritiskt tänkande och förmåga att analysera och formulera erfarenheter och kunskaper.
- * utföra ett arbete som utgör en grundläggande introduktion till vidare forskningsinriktade studier inom verksamhetsområdet och skapa motivation till och beredskap för att medverka i forsknings- och utvecklingsarbete.

Det skriftliga examensarbetet väljs enligt den studerandes intresse och verksamhetens behov. Arbetet kan ägnas åt fördjupade studier inom området som anknyter till den studerandes kommande arbetsuppgifter. Examensarbetet skall grundas på forskningsmetodisk kunskap och kan omfatta litteraturstudier, deltagande i forskningsprojekt, utarbetande av metodanvisningar och fältstudier etc och skall genomföras under handledning. Examensarbetet skall mynna i en skriftlig produkt.

5. UPPLÄGGNING av hela utbildningen

I utbildningen ingår följande delkurser:

5.1	Gemensam specialpedagogisk introduktionskurs	10 poäng
5.2	Psykologi och pedagogik med inriktning mot döva/hörselskadade	2. poäng
5.3	Teknisk/medicinsk audiologi	2. poäng
5.4	Socialpsykologi med inriktning mot döva/hörselskadade	1. poäng
5.5	Handledning och konsultation, vägledning	5. poäng
5.6	Språkteori och metodik	6. poäng
5.7	Praktik/fältstudier	9. poäng
5.8	Forskningsmetodisk kurs	5. poäng
5.9	Skriftligt examensarbete	10. poäng
5.10-11	Valbara kurser.....	10 poäng

Specialiseringen skall utbilda:

A. förstadielärare och fritidspedagoger för verksamhet inom reguljär barnomsorg för döva och hörselskadade barn i segregerade eller integrerade grupper, för verksamhet som hemvägledare i familjer med döva eller hörselskadade förskolebarn eller som konsulter till personal inom barnomsorgen som har hörselskadade och döva barn individualintegrerade.

B. lärare för barndomsdöva och barndomshörselskadade för verksamhet inom samtliga skolformer (grundskola, specialskola, gymnasieskola och vuxenutbildning) för verksamhet som konsulter för personal inom olika skolformer som har hörselskadade eller döva elever individualintegrerade samt för verksamhet inom vuxenhabilitering.

C. hörselpedagoger, konsulenter och konsulter för olika utbildningar och rehabiliteringsverksamheter bland vuxendöva och vuxenhörselskadade.

Uppläggningsen av kursen bör vara sådan att den främjar studentens personliga utveckling och ger förutsättningar för denne att möta de olika kraven i de kommande yrkesfunktionerna. Oavsett vilka åldrar som pedagogiskt/psykologiskt och sociologiskt behandlas i utbildningen sker undervisningen med utgångspunkt från dövas och hörselskadades totala situation i ett livsperspektiv. Samtliga studerande bör oberoende av senare specialiseringar och inriktningar under utbildningens första termin få sådana gemensamma baskunskaper att inte helhetsperspektivet går förlorat. Under andra och tredje terminen sker en gradvis fördjupning mot de tre olika utbildningarna, A, B, C. (Se ovan)

I undervisningen under utbildningarna A och B är vidareutveckling av studenternas kunskaper och färdigheter i teckenspråk en mycket viktig del. Valda delar av utbildningen sker på

teckenspråk. Döva och hörselskadade föreläsare är ett ofta återkommande inslag i utbildningen. Ämnet svenska, svenska som andraspråk och svenska för döva/hörselskadade är den andra viktiga delen i utbildningen för grupperna A och B. Denna undervisning är till stor del forskningsanknuten. Den metodiska tillämpningen kopplas till den praktiska verksamheten och pågående utvecklingsarbete.

För studerande som går inriktning mot utbildning C ges undervisning i teckenspråk för att utöka kommunikationsfärdigheten samt en mera allmän informativ del rörande barndomsdövas/barndomshörselskadades två språk: teckenspråk och svenska.

Barndomsdöva utgör en språklig minoritet med teckenspråk som första språk och svenska som andraspråk. Barndomshörselskadade har också på olika sätt behov av tvåspråkighet. En viktig del i utbildningen är hur identitetsutveckling byggs upp genom de olika språken. Behov av två språk, svenska och teckenspråk, kan även gälla vuxenhörselskadade och vuxendöva. Därför är språk, kultur och grupptillhörighet väsentliga områden att fördjupa i utbildningen för alla grupper.

Dövas, respektive hörselskadades historia ur individens, gruppernas och samhällets perspektiv belyses. Döv-och hörselskadadepolitiska frågor beaktas. Samhällets, skolans, lärarutbildarnas och studenternas attityder och värderingar medvetandegörs. Möjlighet till bearbetning ges under hela studietiden. Trots politiska beslut och måldokument kan dolda, omedvetna och motstridiga attityder och värderingar hos bl a beslutsfattare och specialpedagoger bromsa i det praktiska handlingsskedet så att de direkt påverkar grupper eller enskilda individers undervisnings- eller rehabiliteringssituation.

När det gäller området vuxendöva och vuxenhörselskadade ges en översiktlig kurs till samtliga studerande på specialiseringen med särskild fördjupning för de personalgrupper som kommer att arbeta inom olika rehabiliteringsverksamheter. Äldershörselskadade kommer i framtiden att utgöra en växande grupp vilket beaktas i kursen.

Gällande vuxendöva och vuxenhörselskadades psykosociala situation uppmärksammas särskilt krisbearbetning vid hörselförluster samt dessa gruppers kommunikativa situation. Teckenspråk med olika metodiska appliceringar samt andra kommunikativa hjälpmedel är aktuella för denna grupp (t ex MHS, skrivtolkning).

Inom det audiologiska området såväl det medicinska som tekniska sker en ständig utveckling, varför undervisningen i dessa ämnesområden bedrivs i samverkan med forskning och olika kunskaps- och resurscentra på området.

För utbildningar A och B väljs innehåll som motsvarar behoven inom de olika verksamhetsformerna. För utbildning under C ges en mera fördjupad medicinsk och teknisk kurs som svarar mot hörselpedagogens uppgifter i hörselvårdsteamet inom olika rehabiliteringsverksamheter, bl a landstingets pedagogiska hörselvård.

Data och videotekniken är under utveckling inom verksamhetsformerna. Möjligheter och begränsningar i det pedagogiska användandet av data och video för döva och hörselskadade belyses.

Inom utbildningen läggs en grund för förståelse och kunskaper om dövhet och hörselskada i kombination med andra funktionshinder såväl av fysisk som psykisk natur. Fördjupningen däremot inom detta ämnesområde bör ske inom ramen för påbyggnadskurser.

I undervisningen ingår föreläsningar, litteraturseminarier, grupparbeten, studiebesök, fältarbete, auskultation, en längre sammanhängande praktikperiod, deltagande i forskningsprojekt. Ett besök i något nordiskt land bör ingå.

Specialarbetet väljs enligt studentens intresse och kan utföras individuellt eller som grupparbete. Arbetet kan ägnas åt fördjupade studier inom område som anknyter till studentens kommande arbetsuppgifter.

6 KUNSKAPSKONTROLL

I en processinriktad utbildning utvecklas utbildningsmålen, arbetsformerna och utvärderingsinstrumenten i studielaget. Det centrala blir där delaktighet, personligt ansvar, tillit och samspel. Muntliga eller skriftliga examinationer i små eller större grupper genomförs. Det skriftliga examensarbetet utgör en del av den slutliga examinationen och skall tillsammans med ovan angiven examination och praktik visa att studenten uppnått erforderlig kompetens inom det specialpedagogiska området. Som betyg på kurser används något av uttrycken Godkänd och Underkänd. För studerande som inte blivit godkända vid ordinarie prov anordnas ytterligare minst ett prov under terminen. Studerande som underkänts två gånger i prov på kurser eller del av kurser har rätt att begära att annan lärare utses för att bestämma betyget. Framställningen härom skall göras hos institutionsstyrelsen. För studerande som genomgått hela utbildningen med godkänt resultat utfärdas utbildningsbevis.

Redovisning sker muntligt eller skriftligt i form av seminarier, gruppdiskussioner, gruppexaminationer, skriftliga sammanställningar. Praktiken redovisas i form av en skriftligt uppgift. Den forskningsmetodiska kursen och examensarbetet redovisas vid särskilda seminarier med utsedda opponenter.

7 LITTERATUR

Kurslitteratur fastställs av institutionsstyrelsen vid institutionen för specialpedagogik